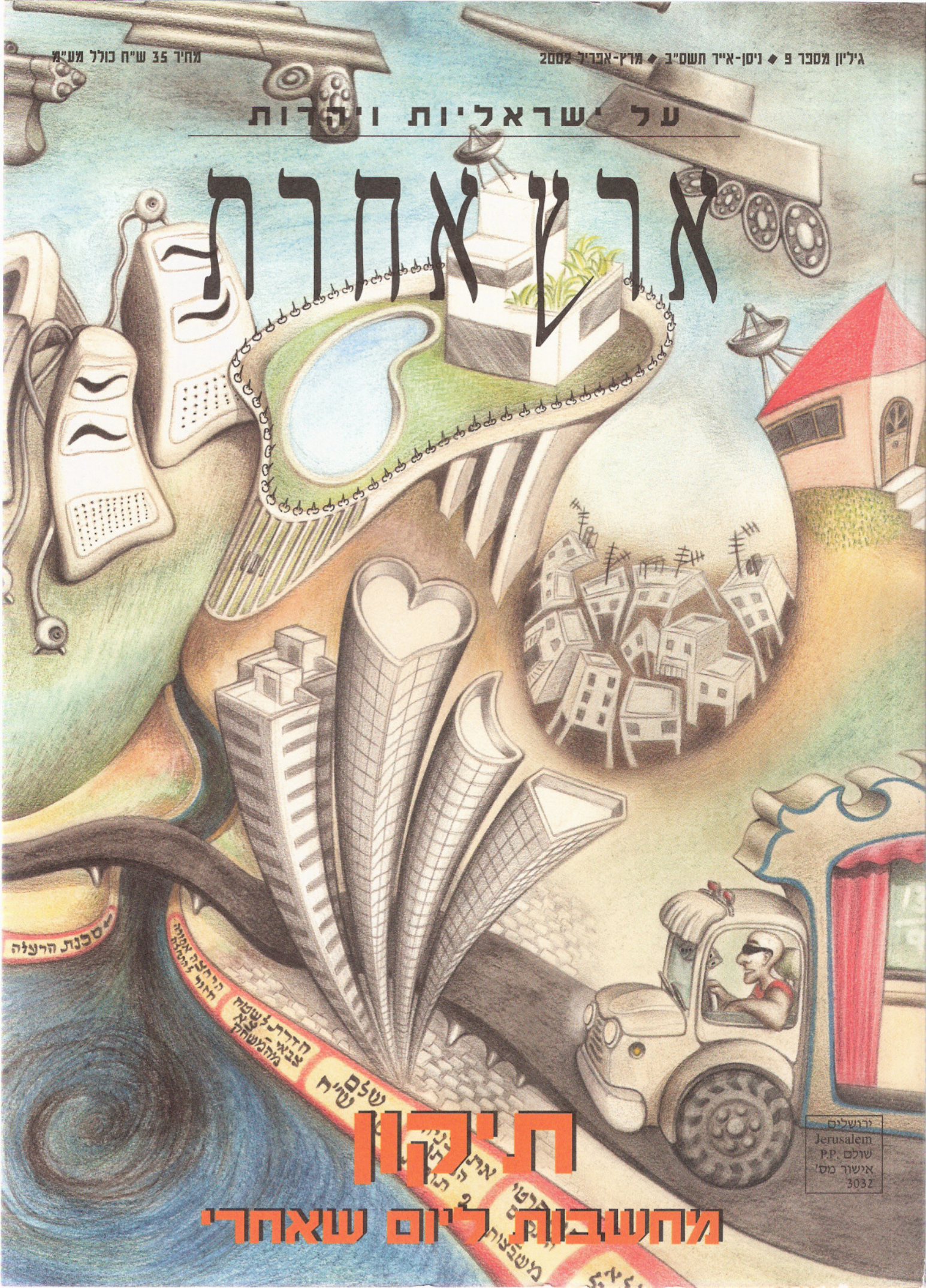

על ישראליות ויהדות

ארשת

שם כבוד הרעלה

ההחלפה אנונימי
חזור להחלפה

החזרת לשטח
צבאי - 2002
מהמשטח

שם ש"ח

תיקון

מהשבות ליום שאחרי

ירושלים
Jerusalem
שולם P.P.
אישור מס' 3032

זמן לקביעת גבולות שפע סיגל על תנועת ה-Renewal היהודית-אמריקאית	12
לחזק את יסודות אולמי ורסאי יעקב חסדאי על המצב	16
התעצמו מאוד שלמה סבירסקי על המצב	18
הציבור הבא במבי שלג על המצב	22
כגישה עם אבו-מוז דיתה גרי מסת לבקעה אל-גרבייה	24
קפה מומוט נעמי ברות סיפור	30
די לתקן את העולם אמוץ עשהאל נגד הרעיון של תיקון עולם	32
לשוב אל משפחת האדם מיכה אודנהיימר בעד הרעיון של תיקון עולם	36
הכנות כתנאי לאיחוי פיליפ ליידר על יצירתו של אל גרקו	40
כשהאומות הופכות לסיזם דב מימון מסה	44
קיום בעולם מבורך ציפי לוריא פירוש	50
מחכים לגודו לוראן כהן על רעיון התיקון אצל ישעיהו ליבוביץ	52

מגזין ארץ אחרת
רואה אור בסיוע:

קרן אבי חי
AVI
אבי
חי CHAI

New Israel Fund
הקרן החדשה לישראל

The Nash Foundation

Mr. Martin Peretz

שער: תיקון
איור: ורד זייקובסקי

ארץ אחרת עורכת: במבי שלג מנהלת: שמחה צדוק עורכת גרפית: מרים גרמיוז עורכת משנה: נעמה צפרוני רכות המערכת: גילה כהן ייעוץ: ורה גולובנסקי עריכה לשונית: דינה מרקון תרגום: יניב פרקש, אורי סכה, מיירי קרסין המערכת: מוטי בר-אור, מיכאל וייסקופף, שי זרחי, לוראן כהן, ציפורה לוריא, ניל מנוסי, אמוץ עשהאל, ענת צוריה, יוסי קליין-הלוי צלמים: שי גינות, מריה טרוס, איל יצהר, זוהר שרמנקו מאיירים: נעמה בנזימן, דוד פולונסקי מכיידות: רחל בר-אור דפוס: כתר, ירושלים מו"ל: עמותת ארץ אחרת כתובת: ארץ אחרת, ת.ד. 7077 ירושלים, 91070 טל. 02-6216113 פקס 02-6216040 Internet: www.acheret.co.il e-mail: acheret@netvision.net.il

המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות © כל הזכויות שמורות המערכת אינה מחזירה כתבי-יד

"לנוכח האיסלאם", הערות ל"ארץ אחרת", גיליון מספר 8

תרומתו החשובה של גיליון זה היא בערעור הסטריאוטיפים השטחיים וההכללות הגורפות של רבים מאיתנו בנוגע לאיסלאם, המייצג כביכול איום קיומי על הציביליזציה המערבית בכלל ועל ישראל והעם היהודי במיוחד; ולאחרונה אף הוגדר על-ידי עיתונאים ומדענים ישראלים כנושא דגל האנטישמיות העולמית החדשה, כמחולל טרור מתאבדים, ואף הושווה לנאציזם ולקומוניזם, שחתרו ל"שלטון עולמי".

אין ספק שלמיליארד ורבע מוסלמים ישנם אפיונים דתיים-תרבותיים משותפים, וכפי שכותב ברנרד לואיס, גם תודעה היסטורית עמוקה. אבל לפי טענתו, לתפישות מוסלמיות יש פרשנויות שונות בתקופות שונות. למשל, בראשית האיסלאם התפיישה של ג'יהאד (מאמץ עילאי, חירוף נפש) פורשה לפרקים כמאבק מזוין להגנתו או לקידומו של דאר (בית, אזור) אל-איסלאם, בעיקר כנגד דאר אל-חרב (אזור המלחמה) שבו שלטה הנצרות. אולם למעשה, לבד מהמתקפות ההרדיות של ממלכות מוסלמיות ונוצריות, היו גם תקופות של הסדרים ואפילו בריתות בין המוסלמים לנוצרים.

חשוב לציין כי בהשוואה לנצרות של ימי- הביניים, שרדפה את נתיניה הלא-נוצריים, ובעיקר את היהודים, האיסלאם התייחס ליהודים במשך תקופות ארוכות בסובלנות ואפילו באהדה מסוימת, והעדיף אותם על הנוצרים (למשל, בספרד המוסלמית ובאימפריה העות'מאנית).

כיום לא קיים עולם מוסלמי מאוחד, אלא מדינות מוסלמיות רבות – 57 במספר – בעלות אינטרסים אסטרטגיים שונים, ואף מנוגדים. לרובן קשרים טובים עם המערב ואף יחסים סבירים-סבילים עם ישראל, כגון תורכיה, הרפובליקות המוסלמיות של ברית- המועצות לשעבר (ראו את מאמרו של דמיטרי סליבניאק), וכן מצרים, ירדן, מרוקו וגם אינדונזיה, המדינה המוסלמית הגדולה בעולם. כזכור, מדינות אלה ואחרות פיתחו קשרים דיפלומטיים ו/או כלכליים עם ישראל, או שיפרו אותם, לאחר הסכמי אוסלו.

אכן, רוב המדינות המוסלמיות בעולם אינן קנאיות במשנתן הדתית ואף נאבקות בהצלחה ניכרת באיסלאם הקנאי, השואף להפיל את משטריהן הלאומיים-חילוניים.

אולם נקודות התורפה של רוב המדינות האלה הן שחיתות משטריהן, הקצאה בלתי מספקת של המשאבים לשכבות הנמוכות והעדר חינוך חילוני מודרני בעל ערך ממשי בקרב הנוער. מחדלים אלה אמנם יוצרים חממות

פלסטינית (לצד ישראל) עם בירה במזרח ירושלים, ותהיה שליטה מוסלמית במסגד הר-הבית/אל-חרם אל-שריף. אכן, לבד מהמדינות הערביות (והמוסלמיות הלא-ערביות) שכבר הכירו בישראל, יש מדינות ערביות (ומוסלמיות) נוספות התומכות ביוזמה הסעודית האחרונה, שדומה בעקרונותיה למתווה קלינטון. תוכנית קלינטון שימשה, כידוע, בסיס למשא-ומתן הישראלי-פלסטיני בטאבה אשר נקטע באבו (בינואר 2001). ניתן להעריך ולקוות, שבעתיד הלא-רחוק יתחדש משא-ומתן זה ויניב הסכם שלום. יש לצפות

לצמיחתם של קנאי האיסלאם, אשר שואפים להרוס את המערב ואת ישראל ולהשתלט על העולם. אולם קנאים-טרוריסטים אלה, ובראשם אוסאמה בן לאדן, אינם מייצגים את האיסלאם ומעשיהם אף מנוגדים לעקרונותיו. הם עלולים להמשיך להביא נזקים למערב ולישראל, אך אינם מסוגלים להשתלט עליהם. שהרי לאיסלאם הקנאי אין עוצמות צבאיות וטכנולוגיות ובסיסים טריטוריאליים גדולים כמו שהיו לנאצים ולקומוניסטים, ואף אין הישגים פוליטיים, כלכליים ותרבותיים שהם בבחינת אתגר למערב ומוקד משיכה להמוני המוסלמים.

צילום: שיי ג'ונת

שבעקבות הסכם זה תגבר המגמה הערבית-מוסלמית לדר-קיום עם ישראל, ובמקביל תיחלש התמיכה בקנאי האיסלאם, ולמדינה הפלסטינית יהיו מוטיבציה ויכולת לנטרל את החמאס ואת הג'יהאד האיסלאמי.

פרופ' משה מעוז,
החוג ללימודי האיסלאם והמזרח התיכון
האוניברסיטה העברית

להציא מחדש את פאולוס

תגובה ל"הסירוב להיות יהודי", "ארץ אחרת", גיליון מספר 7

מאמרו של לוראן כהן, "הסירוב להיות יהודי", הודפס על רקע שחור. מוצגת בו העמדה ששאל התרסי, הוא פאולוס, נמנה עם רבים שהתכחשו במודע לזהותם היהודית. ברצוני להציג כאן עמדה שונה. אכן, בניגוד

כך, למשל, המשטר המוסלמי-פנאטי של הטאליבן באפגניסטן ייצג קנאות חשוכה, עונית ובערות ופיגור כלכלי, וקרס במהירות תחת המהלומות האמריקאיות, בלי שזכה לתמיכה של ממש מצד מדינות מוסלמיות. גם המשטר המוסלמי-קנאי בסודאן רחוק מלייצג שיטה פוליטית וכלכלית מוצלחת. בדרום המדינה מתנהלת זה שנים מלחמת אזרחים קשה, שגרמה למותם של שני מיליוני בני-אדם. לאחרונה עשה משטר זה תפנית אסטרטגית כמגמה של פיוס עם ארצות-הברית והמערב. אפילו המשטר המהפכני האיסלאמי באיראן, למרות הפוטנציאל הגרעיני שלו, איננו מסוגל ואיננו מעוניין להשתלט על המערב; הוא אף מנסה לנהל דיאלוג עימו, בעוד החברה האיראנית מפתחת מגמות דמוקרטיות ניכרות. ולסיכום, נשוב לסוגיית יחסי המוסלמים עם ישראל. במישור האידיאולוגי-דתי קיימת התנגדות מוסלמית לקיומה של ישראל כמדינה יהודית-ציונית. ואולם, במישור הפרגמטי-מדיני ישנה נכונות מוסלמית וערבית רחבה להכיר בישראל ולקיים עימה יחסי שלום, וזאת בתנאי שתוקם מדינה

בכך, ויש לציין שטיב המאמרים ועומקם פונה לפלח מעמיק אך צר, של האוכלוסייה.

לאחר שקיבלתי את הגיליון האחרון, "לנוכח האיסלאם", וקראתי בעיון, חשתי במגמה ברורה העולה מכל הגיליונות שבידי. רוב הכותבים באים ממקור דומה ביותר, ופונים אל הרומנטיקנים שבינינו. אין בלבי דבר על כך, אולם ברצוני לכתוב כמה מלים על עולם ההלכה ועולם התורה, שלא די שאינו מיוצג כלל, אלא אף מוצג לעתים קרובות כאנכרוניסטי ולא-רומנטי.

עולמה של ההלכה היהודית היה בעיני הרומנטיקנים לאורך כל הדורות עולם סגור ומנוכר. היצירתיות האנושית, היוזמה והתעוזה הוגבלו על-ידי גבולות האסור והמותר שההלכה קבעה אותם. גבולות של זמן, מקום ואדם יצרו עולם מכני מאוד, עולם שבו לזר אין מקום, לכאורה.

ארבעה נכנסו לפרדס ובשלושה אחזה האש. מפליא הוא שדווקא רבי עקיבא, הרומנטיקן הגדול, לא נפל בקסמיה של התשוקה לאלוהות, ודווקא הוא זה אשר יצר את גדרות הכלא המשנאי.

החל מאותם ימים מפכה זרם היצירה ההלכתית בעוז רב, ובצדו מפכים מימי של עולם התעוזה הכפרנית. שניהם, כל אחד בדרכו-שלו, היו לה ליהדות בניין-אב. מה היה העולם היהודי ללא "שולחן ערוך" ונושאי כליו? כיצד היינו מגיעים עד הלום ללא הרב החסיד מוולנה? שהרי הם היו אלו שהגדירו את תחומי החיים היהודיים, המסמנים את גבולות האסור והמותר. אולם גם זאת יש לשאול, מה היה העולם היהודי ללא אותם מורדים? מה היה העם היהודי ללא שפינוזה והרצל? מה היה טיבנו ללא שבתאי צבי, ומה גדול החותם שהותירו בנו מנדלסון, רוזנצווייג, השל וליברמן.

אם תיקון עולם הוא המשימה הנצחית שאותה הטיל עלינו האל, אם כך, עלינו לרדת עד לעומקו של החומר ולעוכרו כדי לתקנו, טען מלכם של ישראל, המשיח שבתאי צבי, בדרכה של הקבלה הלוריאנית. ככל שנלכלך את ידינו בדם שפיר ושליה, כן תקרב הגאולה. האסור והמותר נועדו לבינוניים, לאלו שאינם מחפשים את אלוהים. לנשמות מעולם התווה אין צורך במצוות ובחוקים. אלוהים, או לפחות ניצוצות ממנו, נמצא בכל מקום שאליו נלך. אחרי הכול, משיח בן דוד, הגואל שלו אנו מחכים, נולד מתחתיות ארץ, מגילוי-עריות של אב ובנותיו (רות המואבייה, שמזרעה נולד דוד המלך, היא צאצאית של הזיווג בין לוט לבתו) ומניאוף של כלה וחמיה (דוד הוא צאצא של הזיווג של יהודה בן יעקב ותמר, אלמנת

בלתי על-ידי התורה" (אל הרומיים, ז', 7); "כי מי ייתן היותי אני מוחרם מן המשיח בעד אחיי שארי ובשרי. אשר הם בני ישראל ויש להם משפט הבנים והכבוד והבריתות ומתן התורה והעבודה וההבטחות. ולהם האבות ואשר מהם יצא המשיח לפי בשרו" (אל הרומיים, ט', 3-5); "ועתה הכי התורה סותרת את הבטחות האלוהים – חלילה" (האיגרת אל הגלטיים, ג', 21).

איגרותיו של פאולוס נכתבו מתוך תחושה עזה שהוא כבר נמצא בעידן אחרית-הימים, ושובו של המשיח עומד להתרחש עוד בימי חייו. על רקע זה הוא הדגיש במיוחד, שגאולת הגויים איננה תלויה בכך שהם יצטרכו להתגייר ולהיחפך ליהודים. כמי שהצהיר על עצמו שהוא "שליח לגויים", פאולוס חזר והדגיש שהגויים אינם צריכים להימול, וכן אינם מחויבים לחוקי הכשרות. יחד עם זאת, פאולוס לא פסל את קיום התורה בידי עם ישראל והיהודים המאמינים בישוע.

ועכשיו לעניין היהודים, שמתוך שכנוע פנימי אימצו את האמונה בישוע כגואלם. בנוסף לדוגמאות שלוראן כהן הביא במאמרו, אפשר כמובן להזכיר אישים רבים אחרים. אסתפק בהערה כללית, שדווקא בעת החדשה לא זו בלבד שהיהודים המאמינים בישוע סירבו להתנתק ממורשתם היהודית, אלא אף הדגישו את זהותם היהודית ביתר שאת. עובדה זו ידועה היטב גם במקרים של יהודים שבחרו להצטרף לכנסייה הקתולית, כגון אוסוולד רופאיין ("ה"אח דניאל") והקרדינל ז'אן-מרי (אהרן) לוסטיז'ה, שמעולם לא התכחשו ליהדותם. כך גם במקרים של יהודים שהיו קרובים בדעותיהם לעולם הפרוטסטנטי, כגון משה עמנואל בן-מאיר וחיים יוסף חיימוף (בר-דוד). בעת החדשה יהודים חסידי ישוע מזדהים לחלוטין עם דבריו של פאולוס, שהצהיר כי "אני נימול בן שמונת ימים מבני ישראל משבט בנימין, עברי מן העברים" (האיגרת אל הפיליפיים, ג', 5). רבים מתוכם הם בעלי תודעה ציונית עמוקה, וגם שותפים במעש הציוני בשל אמונתם בהבטחות אלוהים לעמו.

ד"ר גרשון נראל,
מושב יד-השמונה

שבחי ההלכה

תגובה לגיליונות "ארץ אחרת" עד כה

ברצוני לציין שאני נהנה מאוד לקרוא את מירב הכתבות המתפרסמות במגזין, אם כי לעתים תכופות איני מסכים עם חלקים גדולים מן הנאמר. "ארץ אחרת", כדברי הגיליון הראשון, אכן מרחיב את גבולות הזהות ופותח אפיקים חדשים ומרתקים לאלו המעוניינים

לתפישתם של חכמי היהדות בדורו, הפיץ פאולוס רעיון מהפכני של גאולה אישית בזכות האמונה בישוע מנצרת, שהיה בעיניו בן-האלוהים ומשיח ישראל. אולם מכאן ועד לטענה שפאולוס סירב להיות יהודי רחוקה מאוד הדרך. כדי להבין נכוחה את זהותו הלאומית של פאולוס כיהודי נאמן לעמו, מן הראוי לקרוא את מכלול כתביו המקוריים, ולא להסתמך אך ורק על הפרשנות התיאולוגית שנפוצה בכנסיות הנוצריות לדורותיהן. פרשנות זו נבעה למעשה מהשאיפה המתמדת של "כנסיית הערלים", קרי הקהילות של מאמיני ישוע מאומות העולם, לרשת את מקומה המיוחד של "כנסיית הנימולים".

אינני חולק על העובדה ההיסטורית, שבמשך כאלפיים שנה ייחסה הכנסייה את שנאת ישראל שבתוכה לכתביו של פאולוס. היתה זו הכנסייה שסילפה את דבריו של פאולוס בפרשנותה המגמתית, אך הוא עצמו מעולם לא הוריש לעולם הלכידרוח אנטי-יהודיים. ההפך הוא הנכון, פאולוס היה גאה ביהודיותו, והצהיר על כך בגלוי, למשל: "גם אנוכי בן-ישראל מזרע אברהם למטה בנימין. לא זנח האלוהים את עמו אשר ידעו מקדם" (האיגרת אל הרומיים, י"א, 2-1). לפאולוס לא היה ספק באשר להיותו של עם ישראל העם הנבחר שיועד להביא ברכה לעולם כולו, כגון: "כי לא יינחם האלוהים על מתנותיו ועל קריאתו" (אל הרומיים, י"א, 29).

בספר חדש מאת John G. Gager, חוקר ידוע מתחום מדע הדתות באוניברסיטת פרינסטון בארצות-הברית, שכותרתו "להמציא מחדש את פאולוס" (Reinventing Paul) ואשר ראה אור בשנת 2000, מוצעת פרשנות מהפכנית בנוגע ליחסו של פאולוס למורשתו היהודית. גייגר מפריק את הסברה, שפאולוס היה "אבי האנטישמיות הנוצרית". הוא מבליט את העובדה שהפרשנות הכנסייתית התעלמה ביודעין מדבריו של פאולוס עצמו, שלמעשה מעידים על דבקותו במורשתו היהודית. לדוגמה: "ועתה, המבטלים אנחנו את התורה על-ידי האמונה? חלילה, אך מקיימים אנחנו את התורה" (אל הרומיים ג', 31); "אם כן, מה נאמר הכי התורה חטא היא? חלילה, אלא לא ידעתי את החטא

כתובת לתגובות:

ארץ אחרת

ת.ד. 7077

ירושלים 91070

פקס: 02*6216040